

Keuzevak - Kopstukken – Martha Nussbaum

Gertjan Vis, 2079972

Nussbaum

Martha Nussbaum is een Amerikaanse filosofe, ze werd geboren in 1947. Nussbaum is hoogleraar aan de Universiteit van Chicago en doceert daar ethiek en politieke filosofie. Ze is breed georiënteerd en kijkt over de grenzen van haar vakgebied heen.

Als filosofe brengt ze de emotie terug in het denken. Emotie en gevoel waren sinds Plato weg uit de filosofie. Hij maakte het gevoel en het verstand los van elkaar. Want, volgens Plato belemmeren deze factoren elkaar. Nussbaum vindt dit idee achterhaald. Het gevoel en het verstand kunnen weldegelijk samen. Volgens haar is het zelfs noodzakelijk dat ze samen zijn. Het is geen tegenstelling, maar aan elkaar gewaagd.

Aanvulling

Want mensen denken na over hun gevoel, het gevoel vult het verstand aan. Gevoel is iets wat je overkomt, het is niet maakbaar. Denk hierbij aan de liefde. Het is niet mogelijk om te plannen wanneer je hevige gevoelens voor iemand krijgt, dit overkomt je gewoon, meestal als je het niet verwacht. Als het gevoel het opneemt tegen het verstand is het waarschijnlijk dat het gevoel de overhand heeft.

Dat Nussbaum het gevoel een belangrijke rol geeft in de filosofie is een vrouwelijke invloed. Want heel lang is het denken gedomineerd door de man. De rol van de vrouw werd niet alleen onderbelicht in de filosofie, maar ook in de schilderkunst en de muziek.

De samenleving

Zoals eerder genoemd is Martha Nussbaum een politiek filosofe. Een onderwerp waarover ze zich heeft uitgesproken is de rol van de overheid in de samenleving. Haar visie wordt besproken in het artikel *De rechtvaardige samenleving* dat ik heb gelezen voor het themagedeelte *Ethiek & Kritiek* van de minor.

Brede moraal

Hetgeen de overheid doet is belangrijk, want het heeft direct invloed op het leven van mensen. Daarin is Nussbaum een aanhanger van de *brede moraal*. Haar theorie noemt wat mensen nodig hebben om een gelukkig leven te leiden. De samenleving moet op zo een manier worden ingericht dat het geluk van de burgers wordt bevorderd.

Hiervoor is het noodzakelijk om duidelijk te omschrijven wat 'geluk' betekent. Voor een gelukkig leven moeten mensen volgens Nussbaum keuzes kunnen maken en rationeel nadenken. Dit zijn eigenschappen die worden gevormd tijdens het leven. Opleiding en achtergrond hebben een belangrijke invloed op het maken van een keuze.

Geluk bevorderen

Nussbaums brede moraal maakt dat de overheid invloed heeft in het leven van burgers. De overheid moet het geluk van de burgers bevorderen. De *smalle moraal*, waarin geluk een privézaak is, waar de overheid voorwaarden schept en waar ieder de kans heeft zelf te kiezen wat hem gelukkig maakt, voldoet volgens Nussbaum niet. Want volgens de filosofe kunnen heel veel mensen zelf niet kiezen. Zij kunnen niet nadenken over een eigen levensplan dat hen gelukkig maakt.

Dit gebeurt bijvoorbeeld bij een arbeider, die elke dag hersenslopend lopendebandwerk verricht. Hij is lichamelijk en geestelijk afgestompt en weet niet hoe hij zijn situatie kan verbeteren. Volgens Nussbaum is bijvoorbeeld het geven van welvaart aan de arbeider, de oplossing van smalle moralisten, niet voldoende. Want, ook al bezit de arbeider meer, hij is nog steeds geestelijk kapot en weet nog steeds niet hoe hij goede keuzes moet maken voor een gelukkig leven.

Capaciteiten

Mensen in een samenleving hebben volgens haar meer nodig dan alleen welvaart om goed te kunnen functioneren en datgene moet de overheid bieden. Specifiek moet er worden gekeken naar de capaciteiten van een bepaald persoon. Wat kan diegene, kan hij keuzes maken? Waar geniet hij van en hoe staat hij in het leven? Iemands potentie moet ten volle worden benut. Anders zal zijn gevoel van geluk en welzijn minder worden.

De overheid moet mensen dus helpen om te functioneren. Hiermee impliceert Nussbaum dat de overheid moet weten hoe de mensen zich ontwikkelen, anders is het geluk niet goed te stimuleren. Dit is gevaarlijk. Want in hoeverre moet een overheid inzicht hebben in de persoonlijke sfeer van mensen; het geluksgevoel, de emoties van de burger? Hoever moet, mag en kan een overheid hierin gaan, voordat het een dictatuur wordt?

Vage conceptie

Nussbaum ziet dit gevaar en geeft daarom slechts een vage conceptie van het goede. Het is een begintheorie. Want niemand kan een lijst opstellen met voorwaarden die de mens nodig heeft om gelukkig te zijn. De wereld verandert, de toekomst is onvoorspelbaar en ook mensen veranderen. De lijst met voorwaarden zou dus steeds veranderen.

Om de mens te definiëren komt Nussbaum met een aantal kenmerken. Mensen kunnen pijn en genot voelen en zijn sterfelijk. Wij kunnen nadenken en zien, hebben fantasie en kunnen redeneren. De mens is het enige wezen op aarde dat kan lachen en spelletjes doet. De mens heeft relaties met andere mensen, met dieren of de natuur. Als we worden geboren zijn we afhankelijke baby's, schreeuwend om aandacht, eten, veiligheid en affectie. We zijn onafhankelijk, op cruciale momenten staan we er alleen voor. De mens heeft behoefte aan privacy en zelfstandigheid. Alle bovenstaande kenmerken haalt Nussbaum uit oude Griekse verhalen en mythen. En dit zijn de kenmerken, die de overheid volgens haar moet ontplooien en bevredigen.

Nussbaums overheid wil mensen helpen om goed te kiezen. Kiezen is lastig en een verkeerde keus wordt snel gemaakt. Als de overheid helpt kunnen mensen tevreden en gelukkig leven. Dan spreekt Nussbaum van een rechtvaardige samenleving.

Kritiek

Het artikel geeft als kritiek op Nussbaums visie op de rol van de overheid in de samenleving, dat ze erg bevoogdend is. De overheid bemoeit zich in haar ideale samenleving flink met de ontwikkeling van de mensen. Het gevaar is dat deze bemoeizucht van de overheid de vrijheid afpakt van de mensen om zelf een levensplan na te streven.

Wat dat betreft deel ik deze kritiek en richt ik me meer de kant op van de smalle moraal. Ik ben van mening dat een overheid zich terughoudend moet opstellen en zich niet teveel moet bemoeien met het persoonlijke leven van mensen. Het is een beklemmend gevoel als de overheid zich expliciet met het geluksgevoel van mensen gaat bemoeien. Dit zal een enorme registratie vergen. Van bovenaf wordt er een deken op de samenleving gelegd met ogen en oren en een mond die de mensen stuurt. De overheid stuurt de mensen naar het geluk toe, althans dat is de bedoeling.

Dat de overheid ingrijpt bij de ontwikkeling van het geluk van mensen is niet goed. De vraag is wie de overheid controleert, kunnen zij de macht die ze hebben over de samenleving ten goede blijven gebruiken. Of slaat de macht al snel door naar een totale controle van de staat, naar een totalitaire dictatuur, waar de overheid bepaalt wat goed is voor de mensen. Hoeveel invloed heeft de overheid? De overheid moet grenzen leggen, maar waar legt ze die? Welke aspecten van het leven zijn openbaar en welke niet?

Ik denk dat dit, hoe goed ook bedoelt, een einde maakt aan creativiteit, bruisend leven en de mogelijkheid van mensen om zelf te kiezen waar ze gelukkig van worden, om zelf een plan te maken. Om te leven. De gedachte achter Nussbaums visie is goed, alle mensen gelukkig maken, maar volgens mij gewoonweg onuitvoerbaar en niet de rol van een gezonde, rechtvaardige overheid.

Basis

De overheid moet zorgen voor een leefbare basis. Vrijheid, keuzemogelijkheden en een bepaald minimaal niveau van welvaart voor iedereen. Niet ieder mens is gelijk. Talent en intelligentie is ongelijk verdeeld en dat is niet te verhelpen. Diegene mag daar van profiteren. Maar dat betekent niet dat een persoon zonder talent en intelligentie niet moet kunnen leven. Een overheid zorgt voor de genoemde basisvoorwaarden. Daarmee is een persoon goed zelf in staat om keuzes te maken, om gelukkig te zijn met hetgeen wat hij of zij heeft, hoe minimaal dat ook is. Als het er maar is.